

Kauneid pühi!

Foto: R. Pöder

Täna lehes:

- EMÜ projektist "Sotsiaalne Euroopa – kodanikeühenduste võimalused osalemiseks ELi otsustusprotsessides"
- Eesti Naisteühenduste Ümarlauast
- Kaja küsitlus
- Eesti Naisteühenduste Ümarlaua pöördumine
- Alternatiivne talutoodang – reaalsus või müüt
- Harju maanaised külaelu eestvedajatena
- Harju maanaised oma elust ja tööst
- Pärimuskultuur
- Nali

EMÜ projekt "Sotsiaalne Euroopa – kodanikeühenduste võimalused osalemiseks ELi otsustusprotsessides"

Maanaised ümarlauas. E. Reitemanni foto

Eesti Maanaiste Ühenduse projekti "Sotsiaalne Euroopa – kodanikeühenduste võimalused osalemiseks ELi otsustusprotsessides" raames on selle aasta augustikuust novembri lõpuni korraldatud 8 seminari erinevate maakondade naistele.

Alustasime Harjumaalt, kus 28. augustil kogunesid Tuhalas Tiiu Soansi talus Harju Naiste Ümarlaua naised, et rääkida Euroopa Liidust, ühtlasi aga ka pidada oma ümarlaua kuuendat sünnipäeva.

Järgmine seminar toimus 15. oktoobril Põltsamaal, korraldajaks Jõgeva Maanaiste Ühenduse juht ja ühtlasi kohaliku naiste ümarlaua eestvedaja Tiiu Sarv. Naistega kohtuma tuli

Euroopa Parlamendi liige Siiri Oviir.

12. novembril toimus Lääne-Virumaa Naiste Ümarlaua seminar Rakveres, mille korraldajaks oli Heljo Viilip. Külla oli kutsutud Euroopa Parlamendi liige Andres Tarand. Tarand rääkis Euroopa põhiseaduse lepingu hetkeseisust ja ELi keskkonnapolitiikast, seejärel tutvustas kohalik kauaaegne rahvatervise spetsialist Taimi Parve keskkonnareostusega seotud maakonna rahvatervise probleeme. Lääne-Virumaa naised on tõsiselt mures oma kaevude kuivamise ja põhjavee reostumise pärast, kui keskkonnaministeerium annab loa avada põlevkivikaevandused Pandivere mõjualal. MEP Andres Tarand lubas omalt poolt naiste võitlust oma kodu ja kodukoha looduse säilitamise eest nõu ja jõuga toetada.

Otsustati, et veel sel aastal kutsutakse ümarlauga kohtuma maakonna keskkonnateenistuse ja omavalitsusliidu juhid ning seejärel saadetakse kutse ka keskkonnaminister Villu Reiljanile.

Järgmised seminarid toimusid 13. novembril Jõhvis ja 16. novembril Viljandis.

Viljandi seminari korraldaja Kadri Vollmann oli Viljandimaa Naiste Ümarlauda tervitama kutsunud ka maavanem Kalle Küttise, kes pidas si-

suka feminismiteemalise ettekande ning lubas ka edaspidi meeleldi naiste üritustel osaleda. Endine Euroopa tuleviku konvendi liige Liia Hänni rääkis Euroopa põhiseaduse lepingu saamisloost ja sisust. Eha Reitemann tutvustas Pekingi tegevusplatvormi.

18. novembril toimunud Järvamaa Naiste Ümarlaual, mille korraldas Järva Maanaiste Ühenduse esinaine Leili Pruun, esines Euroopa Põhiseaduse lepingu teemal Liia Hänni. Eha Reitemann tutvustas Pekingi tegevusplatvormi.

Liia Hänni rääkis Euroopa põhiseaduse lepingu teemal ka 19. novembril Tartus toimunud Tartu-maa Naiste Ümarlaua seminaril.

19. novembril kohtusid Raplamaa Naiste Ümarlaua naised vastset ametisse asunud soolise võrdõiguslikkuse voliniku Margit Sarvega, kes tutvustas oma tööplaane ja selgitas, missuguste küsimustega ja kuidas saavad naised (ja mehed) tema poole pöörduda.

Friedrich Eberti fondi poolt finantseeritud Eesti Maanaiste Ühenduse projekti raames on detsembrikuus kavas korraldada veel kaks seminari, samuti etetakse projektist ajaleht "Kaja" väljaandmist.

Projekti juht
Eha Reitemann

Eesti Naisteühenduse Ümarlauast

Tiiu Soans

Põhja-Tallinna Valitsus sai Eesti Naisteühenduste Ümarlaualt Valge Lindi auhinna

ENÜ poolt välja antava Valge Lindi auhinna pälvis sel aastal Põhja-Tallinna Valitsus. Vastavalt 1995. aastal ÜRO IV ülemaailmsel naiste konverentsil vastu võetud Pekingi tegevusplatvormile tuleb valitsustel, sh kohalikel omavalitsustel kindlustada hästi finantseeritud varjupaikade olemasolu vägivalda ohvriks langenud naistele, samuti psühholoogilise, meditsiinilise ning muu nõustamise võimalus ning tasuta või odav õigusabi neile, kes seda vajavad.

Tallinnas lähisuhtevägivalda ohvritest naistele varjupaiga avamise vajadusest räägiti mitu aastat. Läbirääkimisi varjupaiga avamiseks pidasid erinevad MTÜd pikka aega paljude pealinna linnametnike ja ametiasutustega, kuid kuni käesoleva aasta kevadeni tulutult. Tartu linnas tegutseb naiste varjupaik alates aastast 2002.

Põhja-Tallinna Valitsus eesotsas linnaosa vanema Sirje Potisevaga oli esimene ametiasutus Tallinnas, kes lähisuhtevägivalda ohvritest naistele varjupaiga avamist ka praktiliselt toetada otsustas.

2005. aasta 8. märtsil avas ukse Tallinna Naiste Tugikeskus-Varjupaik, kuhu võivad pöörduda kõik lähisuhtevägivalda ohvriks langenud naised, olenemata laste olemasolust peres. Abivajaid nõustavad professionaalsed juristid ja psühholoogid, vajadusel on võimalik leida varjupaigas ajutine eluase.

Valge Lindi auhind anti kätte 26. novembril Tallinna Ülikoolis toimival ENÜ konverentsil "10 aastat Pekingi naiste maailmakonverentsist".

Valge Lindi auhinna anti välja teist aastat, 2004. aastal pälvis selle Lääne Politseiprefektuuri korrakaitseosakonna politseidirektor Joosep Kaasik.

Valge Lindi auhinna saajaks võib olla üksikisik või organisatsioon, kes viimase aasta jooksul on kõige rohkem ära teinud naistevastase vägivalda tõkestamiseks või probleemi teadvustamiseks ühiskonnas. Auhind antakse välja rahvusvahelisel naistevastase vägivalda päeval 25. novembril.

ENÜ on avatud ja demokraatlik naiste ühenduste koostöövõrgustik, mis ühendab praegu üle 170 erineva naisühenduse. ENÜ sihiks on kujundada naiste ühised seisukohad olulistest ühiskonnaelu küsimustes, et dialoogis avaliku võimuga edendada osalus demokraatiat ning naiste ja meeste võrdõiguslikkust.

26. novembril korraldas Eesti Naisteühenduse Ümarlaud Tallinna Ülikooli aulas konverentsi "10 aastat Pekingi IV naiste maailmakonverentsist".

Arengutest maailmas viimase 10 aasta jooksul rääkisid Taani suursaadik Kristen Geelan ja Soome NYTKISe esindaja Saara Ruokonen. Europarlamendi tööd tutvustas Marianne Mikko ning teemal "Pipist ja poliitikast" esines Evelyn Sepp.

Kuna kõigil oli värskelt meele kohalike volikogude valimised, siis Liia Hänni ülevaade valimistulemustest ning naiste pääsust otsustajate sekka pakkus suurt huvi.

Pealelõunane osa keskendus kahele ühiskonna valupunktile: keskkond ning naistevastane vägivald.

Keskkonna teema kerkis teravalt üles Lääne-Virumaal naisteühenduste seminaril, kus naised peavad ebavõrdset võitlust üha laienevate kaevandustega Pandivere kõrgustikul. Oma ala asjatundjate Hella Kingu, Taimi Parve, Meeri Metsmakeri ja Raivo Vilu ettekanded näitasid piltlikult, mis juhtub meie jõgedega, põhjaveega ning inimeste tervise, kui äärmised huvid lämmatavad terve mõistuse. Konverents otsustas juhtida Keskonnaministeeriumi tähelepanu probleemile.

Kuna eelmisel päeval oli naistevastase vägivalda päev, siis anti Põhja-Tallinna Valitsusele, kes toetas Tallinnas esimese Naiste Varjupaiga avamist, Valge Lindi auhind.

Lähisuhte vägivalda ohvrite abistamisest Tartus rääkis Sirje Otsstavel Tartu Naiste Varjupaigast.

KAJA küsitlus

Toimetuse 2 telefonikõnet Hilda Rütteriga Raveliku külast Kose vallast

Halloo, tere Hilda!
Olen Tiia Kaja toimetusest.
Kus Sa oled,
kas saame rääkida?
Tere, ma olen Hamburgis.

Oi-oi, siis on ju
kallis kõne,
millal tagasi oled?
Nelja päeva pärast olen kodus.

Tere, Hilda, oledki tagasi. Kuidas läheb?
Oh, olen veel väsinud.

Mis Sa seal Hamburgis tegid?

Alguses olin hoopis Berliini maailmamessil oma viitoodetega. Siis algasid Hamburgis Eesti päevad ja ma läksin sinna.

Sina muidugi olid seal oma vildist mütside ja sussidega, aga kes seal eestlastest veel olid?

Terve lennukitais rahvast eesotsas peaministriga, paljud ettevõtjad, turismifirmad, muusikud, tantsijad, kokk, käsitöömeistrid....

Kuidas Su äri läks?

Ütleme, et hea keskmine, seekord mitte superhästi, on ka paremini läinud. Aga see-eest oli igasuguseid seiklusi: politsei viis parkplatsilt ära meie väikese kaubabussi, sest see ei mahtunud täpselt parkimisjuttide vahele. Andis ikka taga otsida! Siis läks rikki meie auto turvasignaali ja me pidime oma autot ärandama...

Kas Sa saad kõigest sellest Kajale artikli kirjutada?

Oh, Tiia, vabanda, aga mul on kohutavalt kiire. Sa ei usu, aga Ameerika ootab 1000 paari susse, Taani natuke vähem, Soome 100 paari sisetaldud, veel on vaja 160 mütsi...

Aitab, aitab, saan aru, ma ei tohi Sind tõesti segada.
Jõudu Sulle, puhka veidi ja hakka viltima, loodan, et jõuad ka Tallinna Raekoja platsi jõululaadale.

Kaja

Kaja väljaandmist toetab

**KOA Programm Harjumaal ja
Friedrich Eberti Fond**

Eesti Naisteühenduste Ümarlaua pöördumine

**Lugupeetud keskkonnaminister
Villu Reiljan**

Täna, kodanikupäeval, nõuame meie, Eesti Naisteühenduste Ümarlauda kuuluvate naisorganisatsioonide esindajad, et Teie keskkonnaministrina astuksite konkreetseid samme, kaitsmaks Eesti põhjavett - kõigi kodanike ühisvara.

Selleks teeme ettepaneku:

1. Kiiresti taastada Pandivere riiklik veekaitseala samades piirides ja samasuguse kaitsereežiimiga, nagu see toimis oma loomise ajal 1988. aastal.

2. Läbi viia Pandivere mõjuala sõltumatu kompleksne keskkonnaekspertiis, mis hõlmab ka rahva tervist ja sotsiaalseid aspekte.

3. Keskkonnaministeeriumil kui Eesti loodusvarade ja loodusressursside valitsejal ja hoidjal algatada kiiremas korras Eesti veeresursside kaitse ja kasutamise strateegia koostamine, mis arvestaks ka tulevikku.

Eesti Vabariigi Põhiseadus ütleb, et Eesti loodusvarad ja loodusressursid on rahvuslik rikkus, mida tuleb kasutada säästlikult.

Puhas põhjavesi on Eesti rahva suurimaid varasid. Võrreldes paljude teiste maailma rahvastega oleme selle poolest seni veel rikkad. See on meie praeguste ja tulevaste põlvete ühine vara, mida on Eesti Vabariigis pandud valitsema ja hoidma Keskkonnaministeerium.

Leiame, et on täiesti vastutustundetu ja lausa kuritegelik kavandada põlevkivikaevanduste laiendamist Pandivere mõjualale, mis on suure osa Eesti jaoks joogivee allikaks. Siit saavad alguse ka meie suuremad jõed.

Keskkonnaministeerium peab käituma hea pere-mehena ning kuulutama Pandivere piirkonnas asuvad põlevkivimaardlad passiivseteks varudeks, mitte aga jätkama segastel asjaoludel esitatud kaevandamispluude menetlemist.

Samuti peab Keskkonnaministeerium astuma jõulisi samme alternatiivenergeetika arengu toetamiseks Eestis.

Me ei taha, et jääksid tühjaks kaevud Pandiveres. Kus pole vett, seal pole kodu. Kodust aga algabki Eestimaa, härra Reiljan.

Ootame Teilt positiivset vastust meie pöördumisele, et saaksime selle edastada Eesti naistele, kes tunnevad muret Eestimaa tuleviku pärast.

Vastu võetud Eesti Naisteühenduste Ümarlaua konverentsil 26. novembril 2005 Tallinnas.

Kes on Harjumaal aktiivsemad külaelu eestvedajad?

Mehed või naised?

Päris ilmeka vastuse sellele annab küladele kõige kättesaadavama toetusallika, Kohaliku Omaalgatuse Programmi rahade taotlejate ja kasutajate põgus analüüs. Viimase kolme aasta jooksul on sellest programmist saanud Harjumaal toetust 162 projekti, millistest 110 on naiste poolt kirjutatud ja nende eestvedamisel ka ellu viidud. See on kaks kolmandikku projektide üldarvust. Siit ka vastus.

Projektiühitide hulgas on esindatud erinevate elukutsete esindajad: põllumajandusspetsialistid, kultuuri- ja sotsiaaltöötajad, raamatupidajad, koolmeistrid, ettevõtjad. Kohaliku elu edendamisel täidavad need inimesed reeglina kas külaelanema, külaseltsi esimehe või maakondlike ühenduste eestvedaja rolli. Esindatud on kõik vanusegrupid alates kõrgkooli tudengitest kuni pensionärideni.

Aktiivsemad projektkirjutajad on olnud Olvi Suurkütt, kes on ühteaegu nii Harjumaal Pensionäride Ühenduse kui ka Ääsmäe Pensionäride Ühenduse "Sügis" esinaine ja kelle taotletud toetused on aidanud oluliselt elavdada mõlema ühenduse tööd. Tiia Soasepp Harju Maanaiste Ühenduse ja Harju Taluliidu Öppe-Nõuandekeskuse esindajana on kirjutatud mitmeid koolitusprojekte, Anu Altmets

Kodukant Harjumaast ja Piret Aavik Harjumaal Külade Ühendusest on korduvalt taotlenud raha ja korraldanud koolitusi külaelanematele, Keila Naisseltsi esinaine Eha Reitelmann on oma projektidega toetanud erinevate naisühenduste koostööd ja ühiskoolitust.

Kohaliku elu on oma projektidega tublisti toetanud lie Liivandi Kotka Külaseltsist, Epp Lepik Aegviidu Aianduse ja Mesinduse Seltsist, Kai Ups Ruila Kultuuri- ja Arenduseltsist. Tublimata loetelu võiks siin pikalt jätkata.

On hea, et mitmed naised, kes alustasid projektide kirjutamisega Kohaliku Omaalgatuse Programmi, on oma oskusi selles valdkonnas tublisti arendanud ja tänaseks on nende poolt kirjutatud mitmeid edukaid projekte nii SAPARDi kui Riikliku Arengukava Külade taastamise ja arendamise meetmesse.

Harjumaal naised teevad tänuväärset tööd oma kodukoha arendamisel ja meil, meestel, tuleb tõsiselt pingutada, et olla neile vääriliseks toeks.

Jüri Muru

Harju Maavalitsuse majandusosakonna nõunik maaelu arengu alal

Alternatiivne talutoodang – reaalsus või müüt?

Alternatiivne talutoodang – reaalsus või müüt? See oli Tallinnas oktoobris toimunud ETKL talukonverentsi teema. Põllumajandusminister Ester Tuiksoo rääkis väiketoidukäitlejate osast rahva toidulaua rikastajatest. Ta toonitas, et väiketootjad peavad leidma oma niši, oluline on toodangu kvaliteet ja omanäolisus, vähemtähtis ei ole toodangu reklaamimine. Huvi mahetoodangu vastu kasvab.

ETKLi juhatuse esimees Arvo Veidenberg kõneles põllumajandusliku alternatiivtootmise arenguvõimalustest. Tema ettekanne oli väga sisukas ja sisaldas palju näiteid praktilisest tegevusest (on ise mahetootja). Alternatiivse talutegevuse liigitas ta tinglikult kolmeks grupiks:

- Metsandus, mille alla kuuluvad märksõnad metsastamine, energiavõsa, jahindus, metsamarjad ja seened;
- Maa- ja taluturism, mille hulka kuulub käsitöö ja teenindus;
- Alternatiivsed kultuurid: raps õliks, biokütuseks, söödaks; astelpaju toiduna ja ravimina; marjakultuurid, ravimtaimed.

Alternatiivse tegevuse hulka kuulub ka seene-, jaanalinu- ja vutikasvatuse ning mesindus. Traditsioonilised, kuid väikese levialaga on lina-, tatra-, läätse- ja oakasvatuse. Kuna tarbijad soovivad just Eestis kasvatatud rükist, tuleks seda rohkem kasvatada.

Eestis on praegu umbes 250000 ha kasutamata maad, see vähemviljakas, aga puhunud maa on alternatiivtegevusele heaks reserviks. Väga vajalikud on turu-uuringud.

Andrus Laaniste Peakokkade Ühendusest ütles, et mahetoodangu sortiment on liiga väike, probleeme on kvaliteedi ja pideva varustamisega. Kubja Ürditalu peremees Rein Sander arvas, et turg tahab süüa iga päev nagu lehm laudas. Nende talu müüb 27 erinevat ravimtahte, selleks on vaja kuivatada aastas 50 t ravimtaimi. Oluliselt pidas ta oma toodangu tutvustamist ja seaduste ning nõudmistega kursisolekut.

Konverentsil räägiti veel talutoodangu pääsemisest kaubandusketti, Ökosahvi arenguteest, asjakohasest ja loovast reklaamist, ühistegevuse vajalikkusest.

Oli tõine konverents.

Evi Treiman
Järvamaalt

Sõna on Harju maanistel

Kaevanduste tont Harjumaa kaevude kohal Tiiu Soans, Järve talu perenaine Tuhala külast Kose vallast

Kuna enamuse Eesti tööstusettevõtteid ja teedehitusest on koondunud Tallinna ja selle ümbrusesse, siis vajadus tooraine järgi on suur ning mida lähemalt selle kätte saab, seda suurem on kasum. Alles mõned aastad tagasi taheti laiendada turbatootmist rabas, kust saab vett Tuhala jõgi ja jõel asuv Nõiakaev. Tänu Tuhala Looduskeskuse juhataja Ants Talioja ning teiste aktivistide sekkumisele jäi see keskkonnaohtlik kava ellu viimata.

Nüüd kummitab samas piirkonnas lubjakivi kaevandamise oht.

Kolm kaevandajafirmat – OÜ Paekivitöödote Tehas, OÜ Merko Kaevandused ja AS Kiirkandur – on saanud kokku 7 geoloogilise uuringu luba Nabala lubjakivimaardla alale. Viis uuringuala seitsmest asub Saku, üks Kohila ja üks Kose vallas.

8. septembri **Maalehes** kirjutab Viio Aitsam: "Ringsõit Nabala lubjakivimaardla piirkonnas näitas, et kohalikud inimesed ei tea uuringutest midagi. Aimagi teavad need, kes on uurijaid liikumas näinud. Kiili vallalt pole keegi midagi küsinud. "Peab olema valvel," ütles Kiili valla Paekna küla rahva üks eestvedajaid Salme Väljataga, kes mäletab hästi kohalike elanike 80ndate võitlust paekivikaevanduste vastu. Uuringute naabrusesse jääb ka Tuhala maastikuaitseala oma kuulsa Nõiakaevu ja keerukate maa-aluste veesüsteemidega. "Kui valla lehes oli teade uuringutaotlusest, jättis see mind külmaks, sest

polnud märgitud, kus uuringuid tahetakse teha. Kui oleksin vaid teadnud, et Tuhala lähedal Tammiku kaitseala kõrvall!" ütles MTÜ Tuhala Looduskeskuse eestvedaja Ants Talioja.

Harjumaal Saku ja Kiili valla piiril asuva Arusta küla elanikud mäletavad 80ndate aastate õudust, kui geoloogid aia taga puurauke tegid. Võib ju arvata, et uurimine pole ohtlik, aga Elmar lida kaevu vesi on tänaseni joogiks kõlbmatu, kuigi puurauk tehti 30 meetri kaugusele kaevust.

Tuhala ja Nabala piirkonna inimesed on juba pikemat aega olnud hädas oma kaevudes vee taseme alanemisega. Kui 1966. aastal nõukogude võimu looduse ümberkujundamise tulemusel pandi Angerja oja teistpidi jooksma, jäid paljud kohalikud kaevud veetuks, ülejäänutes langes veetase tükk maad madalamale. Mitmed pered on pidanud oma kulu ja kirjadega uued kaevud tegema. Tegevuse lõpetasid mitmed seni voolanud puhta veega allikad. Samuti on viimaste aastakümnetega langenud Tuhala Nõiakaevu veetase.

Miks ma seda kõike kirjutan? Aga selleks, et me oskaksime märgata ohte, mis võivad meie elukeskkonda tunduvalt halvemaks muuta või mis veelgi hullem – muuta meie kodukoha eluks kõlbmatuks. Et me märkaks valla lehes trükitud teadete kohta küsida: mis hakkab toimuma, kus kohas täpselt, kui kaua, millised on tegevuse eesmärgid, mis sellest kõigest tuleneb ning kes hüvitab kahjud. Ei tohi jääda kõrvalseisjaks, lootma, et asi meid ei puuduta. Puudutab küll ja mida vähem teame ohtu karta, seda hüllemini võib juhtuda.

Tuhala küla elanik
Tiiu Soans

Iie Liivandi, Eestimaa esimese valmis küla Kotka küla külavanem

Iie Liivandi, T. Soasepa foto

Oktoobris oli kohalikus ajalehes Sõnumitooja nädala lause: "**Kotka on ilmselt üks esimesi külasid Eestimaal, mis on valmis.**" Vallavanem tõdeb, et valla uude üldplaneeringusse Lahemaa Rahvuspargi poolt esitatud ettepanekud takistavad külade arengut. Kotka külla enam juurde ehitada ei lubata. Tundub, et Lahemaa administratsioon on jätkuvalt seisukohal, et kogu Loksa valla ala on sihtkaitsevöönd. Kuid ka maanõunik arvab, et kogu territoorium ei ole sihtkaitsevöönd.

Esmateated Kotka külast on juba aastast 1687. Vahepeal oli küla nimi Loksa-Kotka. Uuesti sai Kotka küla oma territooriumi ja staatuse 2001.a, aga kas külal on tore või mitte olla igavesti noor – see paneb mõtlema.

Mida me siis ise sellest arvame?

On siin igasugused tuuslarid Paidest ja Tallinnast küla kohal tuulutanud – ikka hektarite kaupa puid maha murdnud, küla teid sorkinud ning muidu kohalike inimeste tuju ja olemist rikkunud. Ei suutnud meid kuulus Lahemaagi kaitsta. Mis läinud, see läinud.

Ei jäänudki muud, kui kiirelt küla arengukava koostama hakata, et kaitsta seda, mis veel alles on ja jõuda selgusele, kuidas edasi minna? See oli tore aeg – saime tihti kokku, tegime nii nalja kui ka tõsist tööd. Ajurünnaku vormis viisime läbi küla SWOT analüüsi, täpsustasime fakte hetkeolukorrast, proleemidest ja vajadustest. Sõnastasime küla visiooni. Järjestasime eelis-

arendatavad valdkonnad ja koostasime tegevuskava. Kuna meie küla on väike (11 suitsu) ja elanikke vähe, nägime arengukavas ette majapidamiste 2 kordse kasvu. 2003. aastal aktsepteeris seda ka Lahemaa Rahvuspargi Administratsioon. Nüüd, aastal 2005, on meie küla nende arvates valmis ja ei mingit ehitust enam. Võõras mees võis võtta maha suure metsa, oma mees ei või väikest majagi ehitada.

Kuidas elatakse ühes valmis külas?

Täiesti tavaliselt. Me ei kurda igavuse, tähelepanu, probleemide ja tegevuse puudumise üle. Kuigi veidi rohkem võiks olla, nagu igal poolgi, aega ja raha.

Nüüd pimedatel öhtudel naised koovad ja heegeldavad, käivad memmede tantsuringis, kasvatavad lapsi ja lapselapsi. Mehed putitavad autode kallal. Mõni nikerdab puidust kujukesi. Headeks sõpradeks on ikka olnud televisor ja raadio. Käiakse teatris ja kontsertidel. Saadakse kokku ja puhutakse kuulujuttegi. Kokkusaamiseks on avatud küla teabetuba ja loodud interneti kasutamise võimalus. On olemas külaselts, mille kaudu taotletakse läbi projektide küla arenguks vajaminevaid ressursse. Nelja aasta jooksul on Kohalik Omaalgatuse Programm toetanud seitset meie külaseltsi projekti. Toetajaks on olnud ka Loksa Vallavalitsus ning Liivakalda talu.

Küla tegemisi on käinud uudistamas sädeinimesed Türi vallast, külaligutajad Soomest, Venemaalt ja Gruusiast. Tee külasse on üles leidnud ka ETV "Maahommik", ajakirjad "Maakodu" ja "Lemmik" ning Kanal 2 saade "Miisu, Pontu ja muud loomad".

Suurest murest (2002. a röövraie käigus näritud metsa pärast) sündinud soov külas ise mingi hea ning armas tegu teha viiski meid mõiteni hakata korraldama kergelt humoorikat ja meeleolukat **lemmiknärliste päeva**. Nüüdseks võib päeva pidada traditsiooniliseks ja ka suurimaks küla aastaürituseks (toimub igal aastal augustikuu viimasel laupäeval), mis sellel aastal laienes lausa rahvusvaheliseks sündmuseks, sest Soome neid demonstreerisid oma nelja küülikuga (üks nendest Soome tšempion) erineva raskusastmega tõketest ülehüppamist. Veel kuulati asjatundjate esinemisi nii kodus kui ka looduses vabalt elavate närliste teemal. Vaadati ning kiideti Kuusalu näitetruppi, kes mängis "Hiired põõningul" lavastust otse vihas. Aidaarumis tegutses "Mamsli mängutuba" ja rõõmsat tuju terve päeva jooksul aitas üleval hoida hiirepaps Väino Esken. Päev lõppes traditsioonilise lemmikute autasustamisega.

Oleme siin ikka armastanud tsiteerida Beth Mende Conny't: "Pole olemas võimatuid unistusi, on vaid piiratud ettekujutus võimalikkusest".

Sõna on Harju maanaistest

algus lk 4

Vaike Roots, kõõgiviljakasvatataja - turumüüja Mõlgust

Kasvatan Sauki talus kahel hektaril kõõgivilja, maitsetaimi, lilli ja kartulit. Tallinna Keskurg on meie talust ainult 7 km kaugusel, olen seal oma toodangut ise müünud vahelduva eduga juba 23 aastat. Viimasel ajal on mul müügi-koht aastaringselt kuupiletitega (90 kr päev). Selle töö ja tegevusega oleme oma peret toinud. Tütrepere tegeleb ka talus kõõgivilja kasvatamisega, 4 lapselast abistavad suviti põllul ja selle eest me maksame neile. Algusaastatel sai kaup lõunaks ikka läbi, aga nüüd tuleb muist õhtul koju tagasi tassida.

Suured kaubanduskeskused on inimeste jaoks ju mugavamad. Ka nõudmine on muutunud, nõutakse pestud juurikaid ja kartulit ja seda, millest kuulatakse raadio ja TV kokasaadetest. Näiteks Prillitoolis räägiti, et hapukapsast saab teha ilma soolata ja kohe tuldi küsima minu käest soolata hapukapsast. Vahel on kaupa palju ja kui tahan ilusat väljapanekut, ostan lisakoha juurde. Inimene ostab paremini, kui kaupa on väljas suures koguses ja kenasti sätitult. Mulle meeldib inimestega suhelda, reklaamida peab ka oskama, teadma, kuidas maitsetaimi kasutada, ka retsepte jagada. Vahel tundub, et ei osata enam suppi keeta, eriti käib see naiste kohta, kellel ema on surnud ja kes peavad nüüd ise hakkama tegema niisugust toitu, mida kodus ikka tehti. Mul on palju püsikundesid, tean mida ja mis päeval keegi ostma tuleb. Muuseas, paljud teevad kodus ise porgandimahla ja porgandit läheb hästi. Pahuraid ostjaid on ka, hommikul tulevad turule, virisevad, tuustivad, üks asi on liiga suur, teine liiga väike, liiga kallis jne. Kogemused olen saanud oma tööga, taluliidus on olnud õppepäevi FIEdele, ettevõtlusest, kodumajandusest. Erialalt olengi kaubandustöötaja-kaubatundja. Suure linna lähedus annab meile ka "saagikoristajaid". Sel aastal toitsin mõnda sellist juba suve keskpaigast. Viimasel viiel aastal olen lubanud endale igal aastal ühe puhkusepäeva välismaale, neist 3 aastat koos Maalehega. Vahel käin sanatooriumis, vahel teatris. Taluliidu õppereisid teen enamasti kõik kaasa. Selline ongi mu töö ja tegevus, käed rüpes ei istu, kuigi ole pensionär. Mulle on olnud, et mis sa rabeled, müü maa ära ja ela proua elu, aga sellele mõtlen ma siis, kui enam ei jaksa tööd teha.

Olga Laud, Arraka talu perenaine Sakust

Kiviaed sai valmis. T. Soasepa foto

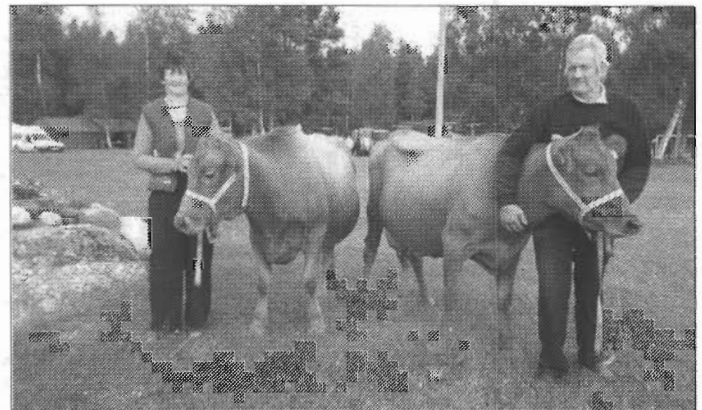
Õunapuude õitsemise ajal toimus taluliidu korraldusel arhailises Rootsi-Kallavere külas otse Maardu linna suurte korrusmajade külje all üks väga kena ettevõtmine. Nimelt oli vanahärra Raul Kurg lahkeil nõus näitama ja õpetama kiviaia rajamist.

Kokkutulnud huvilisi üllatas kõigepealt Rootsi - Kallavere küla ise oma korrastatuse, kiviaedade, kivisse raiutud talunimede ja ühtehoidmisega. Ka Maardu linn üllatas – puhas, korras, purskkaevud ja lilled. Päev möödus huvitavalt. Härra Kure meistrikoolis oli kõigil võimalus paekivist aeda laduda, seejärel ka raudkiviaeda suuri kivimürakaid sobitada. Paljudele oli see esimene kogemus. Valmis sai umbes 10 meetrit aeda. Igatahes paari tunni pärast aed veel ümber ei kukkunud ja tegelikult on ta püsti ka praegu. Perekond Kure koduaia uundistasime vanavara, sõime talgutoite suurel kivilaual õitsva õunapuu all, kuulasime võõrustaja humoorikaid lugusid külaelust ja kiviraiumise kogemustest, jalutasime külavahel ja käisime mererannas. Kapell „Tiri aga tõmba“ mängis sekka vanu ja lõbusaid lugusid.

Maarja Simovart loomakasvatataja Palu talust Nissi vallaist

Foto: Maarja ja Jüri Simovart Luigel oma tõuloomi näitamas

Teha ise kodusest lambavillast susse, käpikuid ja mütse – see soov tekkis mul juba aastaid tagasi. Mu unistus sai teoks, sattusin maanaiste ühendusega Hilda Rütterit talu viltimist õppima. See oli minu jaoks nii pööraselt huvitav, et hoobilt valmisid mul mõtted, kuidas edasi tegutseda. Teadsin, et naabri talu põõningul on aastatega kogunenud lambavilla. Saime kaubale, tegin naabrielede kärke juustu ja villad olid minu. Hakkasin pihta. Kõhku lüpsin lehmad (neid mul umbes 20 ja neist pooled puhtatõulised maakarja lehmad – minu lemmikud!) ning siis hakkasin villu pesema. Nii umbes nädal ja olid villakotid valmis. Vahetasin villad Raasikul vatiks ja hakkasin tööga pihta. Algul valmisid mõned äbarikud sussipaarid, kuid alla ma ei andnud, huvi oli aina edasi proovida. Mõne aja pärast võisin tunnistada, et töötulemus paranes. Ja kuna jõulud olid tulemas, sain oma perele ja paljudele sõpradele uued soojad papud kinkida. Peab mainima, et kingi-ideeks on viitsussid ütlemata head, sest neid võid igaks jõuluks jälle uued ning juba ilusamad teha (kui ikka iga päev kannad, saavad aastaga otsa küll). Järgmisteks jõuludeks tulid mütsid ja käpikud. Kasutusele võtsin erinevaid värvilisi materjale. Tütrele tegin päkapiku mütsi, sellise vahva tutiga. Siis tuli mõte ka ennast ehtida, et kui sügisel Luige laadale oma maakarja lehma lähen näitama, panen selga omatehtud vildist vesti. Sõbranna Mare kaunistas selle ilusa tikandiga. Vestile tegin ette südamega paela, mille punumist olin pärimuskultuuri õpikojas õppinud. Nii sain sedagi oskust ära kasutada. Tundsin ennast viltvestiga mõnusasti ja Luigel tekkis kohati tunne, et näitan oma vesti, mitte oma toredaid lehma.

Nüüd on mul uus villapesu ja uued mõtted. Tahan hakata proovima uut tehnikat nõelaga tikandite tegemist vildile (nõel- ehk kuivtikand), nii saan armsale lapselapsele uusi mänguasju valmistada. See on üks äraarvamata tore ja kasulik töö, mis siis, et veidike raske. Aga me oleme ju maanaised ja saame kõigega hakkama.

Sõna on Harju maanaisel

algus lk 4

Katrin Kraav, Tõnu talu puukooli perenaine Tapurla külast

Ei oskagi öelda, kas oleme pigem talu või puukool, kuid meie nimi – Tõnu talu puukool kajastab meie tegevust vast kõige paremini.

1992. a lõpul sain koondamisteate oma töökohast – Kirovi NKK aiandist. Koondati kogu kollektiiv. Pisut hiljem tabas lagunemine ka abikaasa töökohta. Olime mõlemad korraga kaotanud eelmise elu. Meie pere oli aga alles noor, üks laps sai just kooliealiseks, teine oli paariaastane. Tuli otsustada, mis saab edasi.

Kogu aastatepikkuse linnaelu vältel sidus meid maaga suvituskohat looduslikult kaunis kalurikülas Lahemaal. Olime ennegi arutanud maale elama asumise võimalusi, kuid otsust ikka edasi lükanud. Nüüd oli aeg küps. Asusime oma suvekodu talveks soojustama, ostsime ära ja kohendasime vana kolhoosilauda, et meie esimesed koduloomad, 2 siga, kümmekond lammast ja paar-kümmend kana ära mahutada. Lisaks ka kitsede paar. Põld, millel kasvatasime müügiks tulbisibulaid, läks kartuli ja söödapeedi alla. Kõik oli nüüd omast käest võtta kartul, liha, munad, piim. Terav puudus oli aga sularahast. Tasa-pisi nokitsesime aiandusega ka edasi, oleme mõlemad aiandusharidusega. Kurkide, tomatite ja lillkapsa müük aitas, kuid rahuldust pakkus hoopis ilutaimede, eriti okaspuude kasvatamine. Puukooli alguseks võiski tinglikult lugeda esimest edukat mägimändide müüki Türi lillelaadal. Pikkamisi kasvas okaspuude kollektsioon, paljundamisega laiendasime istikuvalikut. Alguses oli ilutaimede minek meie meelehärmiiks siiski vilets, nõuti hoopis viljapuid, marja-põõsaid ja hekitaimi. Alates 1995. aastast algas meie puukoolis hoogne kasv-kõik meie aiandusoskused said rakenduse: külvasime, pookisime, tegime pistikuid. Istikute nimekirja kasvas pikaks ja 1997. a alustas puukool oma ametlikku tegevust.

Nüüd on meie pere tegemised seotud vaid puukooliga. Elu sunnib aga aina edasi minema. Praktilised kogemused ja aiandusteadmised lubasid lisada tegevusse ka haljastustööd. Meie esimesed kavandatud ja rajatud aiad on juba kuue ja seitsme aastased ning pakuvad tõelist silmarõõmu. Tihedal aiandusturul oleme leidnud oma niši ja oma tarbijaskonna, kes ei pea paljaks igal aastal meilt korragi läbi põigata. Rahuldust pakub nii töö ise kui suhtlemine paljude meeldivate inimestega. Puukool lubab meid elada nii kaunis kohas, olla iseenda peremehe. Kuid igavesti seisame küsimuse ees – kuidas edasi minna? Paigalseisemisest ei tule midagi välja.

Evelyn Lepik, suure pere ema, taluperenaine Vaidast

Fotol Evelyn Lepik väikese Martaga paelapurnumist õppimas

Meie suur ja tore pere elab Marjaku talus Rae vallas. Meid on koim põlvkonda koos: vana-isa-vanaema, nende 2 poega, minia ja seitse lapselast. Olen abielus vanaema pojaga ja meil on seitse last, kuus tütar ja poeg. Kõik tublid. Vilja ja rapsi kasvatame umbes 200 hektaril, rohmaad on 100 ha.

Meil on 100 pulli, paar lehma, paar mullikat, mõned lambad ja kitsed, kanad, haned, pardid... Pullid elavad kodust kaugemal vanas sovhoosilaudas, teised loomad kodutalus. Kogu töö teeme ära oma perega, hooaegadel on siiski paar sulast ka abiks. Igal ühel on oma töö ja hooaegad: mehed söödavad pulle, mina lehma ja vasikaid, lapsed toimetavad väiksemate loomadega. Suvi teeme kõik heina ja koos lastega rohime peenraid.

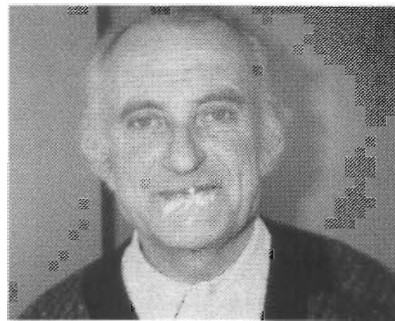
Kuid ega me ainult tööd ka ei raba. Käime Luige kevadlaadal ja suviti Jänedal talupäeval. Seal oleme terve pika päeva, vaatame ringi, käime ujumas ja lihtsalt puhkame.

Taluliidu, maanaiste ühenduse ja käsitööseltsiga oleme saanud käia väljasõitudel. Sel suvel käisime taluliiduga Pakri saartel, käsitööseltsiga Vormsil. Lisaks veel hulga koolitusreise teistesse taludes (maasika-kasvatus, lihaseisikasvatus, jne) Alati on meil lapsed kaasas, kord ühed, kord teised. Osaleme ka Tallinnas keskaegse turu ettevõtmistes. Siis on meie lapsed keskaegses riietuses, mängivad keskaegseid mänge, vildivad, müüvad maasikaid. Alati võtame osa ka mardilaadast lauluväljakul.

Talvel teeme kõvasti käsitööd: koome, heegeldame, tikime. Ka kangas-teljed on üleval, tüdrukud on mitu vaipa valmis saanud. Ega teisiti saagi, kui naisperet nii palju on. Ootame teenitud talvepuhkust. See on suurepärane aeg ka igasuguste koolituste jaoks.

Urve Saar kitsekasvataja Muusika külast Kernu vallaist

Kitsevõiga kreemitavad ka mehed. T. Soasepa foto

15 aastat tagasi elasin veel linnas ja olin väga haige. Kutsehaiguste arst keelas mul linnas elamise. Läksin maale elama. Aga kuidas sa ikka loomadeta elad, kui lautki olemas. Sai võetud 2 lehma ja 30 kana. Kana-muna oli nõutud ja ka piima müüsin, ülejäägist tegin sõira. Siis avastasins kitsed.

Esialgu võtsin 10 kitse, praegu on neid 50. Olen nendega väga rahul. Minu talu tuntakse Kernu Kitsekasvatustaluna.

Mina ja paljud minu tuttavad on kitsepiimast abi saanud astma, bronhiidi, tuberkuloosi ja paljude sisehaiguste puhul. Kitsepiim sisaldab looduslikku antibiootikumi, seega on ravipiim ja piimalaktoosi mittetalluvatele inimestele ainuke piim, mis ei tekita mingeid tervisehäda-sid. Kitsepiimas on rohkesti kasulikke aineid, seega ka hea kasvuallikas lastele. Talvel poegimise ajal on võimalik kasutada ka ternespiima, mis on kiire immuunsussüsteemi tugevdaja. See on abiks suhkruhaigetele. Ternespiima tuleb võtta väikestes kogustes ja mitte väga sageli. Kitsepiima peale tulevas vähesest koorest saab head kortsuvastast kreemi näonahale. Ka kohupiima ja juustu saab teha. Liha on taine ja ka allergikutele sobiv.

Nälga kits ei jää, sest ta sööb 95% taimestikust ja on ise küllalt vastupidav haiguste suhtes. Talvel kardab külma ainult udar, kui ta piima annab, aga kui allapanu on kuiv, polegi külmetust vaja karta. Kits on tõesti pidamiseks kasulik loom. Kui asi huvitab, saab täiendavat informatsiooni minu koduleheküljelt www.zone.ee/kitsepiim.

Sõna on Harju maanaistel

algus lk 4

Ülle Rink Kivisaare ratsatalu perenaine Aegviidust

Ülle Rink kursusel (heledates riietes esiplaanil). T. Soasepa foto

Mina ei viitsi eriti raamatutest tarkusi taga ajada, seepärast meeldib mulle käia koolitustel, kus lektor nõ kõik vajaliku kulbiga pähe paneb. Üks vajalikumaid (ja igavamaid) minu jaoks on olnud taluliidus metsaomanike koolitus. Olen teada saanud, mida enne metsaraumist peab tegema ja missuguseid viperusi võib tulla pärast metsaistutamist.

Minu mets on Pärnumaal. Arvates, et üks talunik peab ikka ise oma metsas toimetama, hakkasin metsa visiiri sisse saagima ehk sihti tegema. Kõigepealt ostsin profisae, kiivri, prillid, kõva ninaga kummikud ja õiged kindad. Siis kogu perega Pärnumaa metsa. Visiiri saime sisse, aga põhiline aeg kulus sõidule, talvapäevad on ju imelühikesed. Taipasin peagi, et nii kaugelt tööle sõites on kulud suuremad kui tulud. Kohalik metsanõunik soovitas meile ettevõtte, kellele usaldada metsa ülestõõtamine. Firmajuht vaatas meie töö üle ja ütles, et enne nad sellesse metsa oma jalga ei tõsta, kui meie oleme oma töö korralikult lõpetanud. Meie oskamatu langetamisega oli osa puid kukkunud kasvavatele puudele ja nende saagimine võis ohtlik olla. Asusime oma õpitööd lõpule viima. Neid poollangenud puid järkasime vaid hommikuti, kui väsimust veel jalges polnud ja jõudsime õigel ajal kukkuva puu eest ära liiduda. Alati oli igavene jama ka saeketiga, kui see maha jooksis. Enam ma saaga metsa ei lähe, iga kingsepp jäägu oma liistude juurde.

Metsanõuniku soovitatud firma oli korralik ja raietööd said tehtud. Siis aga oli kuri karjas. Vallast helistati ja öeldi, et olen teinud röövraiet ja rikkunud seadust. Tuli välja, et naaber oli kaevanud. Kui neile öeldi, et kõik on tehtud seaduspäraselt, kuulutasid nad, et oleme maksnud altkäemaksu. Aga olin asju ajanud õigesti, seega oli metsakoolitusest eelkõige kasu paberite kordaajamisel ja seaduste tundmisel.

Kõik aga ilmselt koolitustel ei käi. Harjumaal saagis üks perenaine sihi elamu ja lauda vahele. Kuna tegemist oli ilmselt noorendikuga, sai ta 70 000 krooni trahvi.

Ratsatalus on mul ka muidugi palju tegemist: seminarid, seiklusaagrid, matkad, ratsutamine. Aga sekka juhtub ka naljakaid asju. Kord pidas all kaminaruumis üks ettevõtte oma koosolekut. Siis korraga algas korrus kõrgemal igavene kopsimine. Läksin vaatama ja leidsin, et kokk vasardab eskalopiks mõeldud loomaliha. Tegin kokale märkuse ja ta kolis oma raiepakuga rõdule. Samal ajal aga oli köögis tarretisepott tulel ja ta pidi vahepeal seda segama. Kui ta rõdule tagasi läks, limpsas seal keelt naabrite suur kollasekarvaline koer. Kümnest suurest lihatükist oli 6 nahka pistetud! Kokk oli nutma puhkemas, kuid mind ajas hirmsasti naerma. Ja ega külalised söömata jäänud, leidsime koos lahenduse.

Ulvi Salutee, loomakasvataja Muusika külast Kernu vallast

Ulvi Salutee taluliidu porgandipäeval. T. Soasepa foto

Ega taluperenaise töödel ja tegemistel kunagi lõppu tule. Tänavusel võrratul sügisel jätkus õues tööd kõigile. Paljude aastate suurim õunasaak tahtis talletamist, maasikad rohimist, talvevarud hoiustamist. Suuremad tubased tööd algavad siis, kui lumi maas. Meil algab tööpäev laudas juba varahommikul, päevas kulub laudatöödele ikka 7-8 tundi ära. Aega kulub ka raamatupidamisele ja jõudluskontrolli paberite täitmisele. Kui iseenese tarkusest tänapäeva kiirelt muutuvast maailmast puudu tuleb, saame abi erinevatelt õppepäevadelt taluliidus. Ka maanaiste üritustelt, millest olen sageli koos tütardega osa võtnud.

Aasta lõpp paistab, aeg on mõelda jõuluettevalmistustele. Olen juba 20 aastat kasutanud ühte piparkoogi retsepti, vussi pole läinud.

Soovitan teilegi:

- 500 g maltoosat
- 400 g võid
- 300 g suhkrut
- 3 tl kaneeli, 3 tl nelki,
- 3 spl jahvatatud sidruni- või apelsinikoort
- 2 muna
- 1 kg jahu
- 1 tl soodat,
- 1 tl küpsetuspulbrit

Ilusat jõuluaega!

Reet Kukebal, köögiviljakasvataja Jõepere talust

Jõelähtne vallast Reet Kukebal maanaiste kokakursusel. T. Soasepa foto

Olin linnatüdruk, aga läksin maale elama mehe vanemate talu. 90ndate aastate algusest oleme tegelenud köögivilja- ja kartulikasvatusega, lisaks üheaastaste lilletaimede kasvatamisega. Minu töö on minu hobi, naudin seemne muldapanekut, näen tarkamist, kasvamist, pikeerin, kastan valmistada taimi ette, et keegi võiks nende õitsemisest rõõmu tunda.

Meie vallas kohaliku maanaiste seltsi või muud sarnast ei ole. Talusidki võib ühe käe sõrmedel kokku lugeda. Õnneks on olemas Harju Maanaiste Ühendus ja taluliit, käin nende üritustel juba palju aastaid. Õppisime kodu- ja aia- kujudust, toiduvalmistamist, käsitööd, lilleseadet. Toredad on igasugused õppereisid. Pärimuskultuuri õpikojas mõtestame lahti vanu kombeid, eestlaste traditsioone, elustiili, väärtushinnanguid. Hea on vahel peatuda elu oravarattas, mõelda, mäletada ja unistada.

Käin ka mitmel pool käsitööd õppimas, möödunud aastal gobelääni, üle- möödunud aastal lilleseadet, sel aastal keraamikat. Osalen kooli hoolekogus ja lastevanemate liidus (meil on 3 last).

Kevadel ja sügisel upun minagi töödesse, rabelen ja rahmeldan argimuredes, õnneks tean ma oma sihti ja eesmärgi – hoida kodu ja peret, hoida talukultuuri. See toob rahu ja tasakaalu tagasi.

Sõna on Harju maanaistel

algus lk 4

Reet Träss, loomakasvataja Atto talust Maidla külast

Harju maanaised tähistasid 14. oktoobril ülemaailmset maanaiste päeva. Taluliitu kogunes nii naised kui mehed, sai räägitud elust-olust maal, mida maanaised on teinud ja edaspidi teha tahavad, millised on võimalused õppimiseks, kuidas saada toetusi põllumajandustootjatele ja palju muudki. Sõna said kõik külalised ja maanaised ise ka.

Vaatasime fotomeenutusi maanaiste ühistest ettevõtmistest, hindasime kaasatoodud hoidiseid. Sügisannid purkides olid kõik väga erinevad, aga head.

Kui esimene peolaua roogade maitsemine mööda sai, tuli üllatus: esinesid laululapsed, meie ühenduse liikmete lapsed ja lapselapsed. Lauldi vanu tuntud lastelaule, lapsed olid tublid ja tegid südame soojaks. Muusikalised tervitused ei olnud sellega veel lõppenud. Meile tuli külla külakapell Kiisalt. Mehed tegid muusikat väga suure mõnuga ning ühislaulmise rõõmu tundsid kõik kohalolijad.

Maanaiste päeva tähistamine annab võimaluse kokku saada ja tähtsustada maanaise rolli. Maanaised olid, on ja jäävad maa soolaks.

Tore, et ka Ohtu küla saadetakse infolehte Kaja, sest seal jagatakse iga-suguste maanaiste organisatsioonide ideid ja kogemusi huvitavate ürituste korraldamisest ja külaelu elavdamisest. See annab jõudu ja usku õigel teel olemisest, lootuse identiteedi püsimisele.

Mulle on jäänud meelde üks meie pärimuskultuuri õpikoja reis käsitöömeistrite ja puunikerdajate juurde. Urmas Rauba Lahemaal tutvustas oma puutöökoda ja valminud puusculptuure, perenaine aga tegi ekskursiooni oma kiviktaimlas ja maitsetaimede aias ja müüs imeodavasti taimi. Eriti muljetavaldav oli puunikerdaja Endel Kõnso Kollumaa Jäneda lähedal. Sealt sai ideid nii piirdeade, väravate ja puhkenurkade kujundamiseks kui ka ideid puukujude ja -kompositsioonide valmistamiseks. Huvitav oli ka Kivisaare talus ja Mustjõe Kõrtsitalus.

Kui me ei tee midagi, jääb kõik endiseks. Kui aga teeme iga päev natukenegi, võib juhtuda ime.

Mai Härm, koduloo huviline Tapiste talust Ohtu külast*Mai Härm pärimuskultuuri õpikoja (istub keskel)*

Novembri lõpus sai Ohtu külaselts 6 aastaseks. Seltsi tegevuse eesmärgiks on külaelanike huvi esindamine ning seltsi arendamine. Külaseltsi eestseisuse hooleks on külaelanike mured ja olme-probleemid, kultuuriline osa on seltsi juhatuse suunata. 6 aastat on aeg, kus esimene tegemistuhin on möödas ja olulisemad tegevussuunad ja traditsioonid on välja kujunenud nii ühistöös kui vaba aja veetmises. Näiteks võib tuua kevadise teeservade puhastamise ja lastega jõulupärgade valmistamise. 2002. a avatud küla koduloo- ja kogutud külalugude ja pärimustega on hea oma küla huvilistele tutvustada.

PÄRIMUSKULTUUR

Tulge uuele pärimuskultuuri kursusele!

Toetudes oma isiklikule kogemusele emana julgen kindlalt väita, et oma pere ja kodukandi pärimuse tundmine ja kasutamine perekonna igapäevaelus ja pühade ajal on aidanud kasvada minu poistel inimesteks, kellele on tähtis perekond, tulevaseks isaks saamine, kodukant ja Eestimaa.

Kuna olen pärimuskultuuri õpetaja TÜ Viljandi Kultuuriakadeemias siis korraldan pärimuskultuuri kursusi ka Rahvakultuuri Arendus- ja Koolituskeskuses Tallinnas.

2004. a sügisel lõpetas Rahvakultuuri Keskuses pärimuskultuuri kursuse 19 naist – õpikodade perenaist Eestimaa erinevatest paikadest – tõelist kultuurikandjat. Enamik neist on loonud kas eraldi

pärimuskultuuri õpikoja või teevad õpitubasid oma töökoha juures ja on kohaliku maanaiste liikumise imelised eestvedajad.

Pärimuskultuuri järjepidevaks ja teadlikuks kasutamiseks on naised leidnud loovalt hulgaliselt erivõimalusi. Õpikodad või õpitoad on avatud Tudu Maanaiste Seltsi "Loit" juures Helve Ploomi, Harju Taluliidu ja Harju Maanaiste Ühenduse juures Tiia Soasepa, Valgamaal Pille Juurika, Virve Niiliski, Kõlliki Luige, Mulgemaal Terje Jaaksoni ja Kersti Kivimäe, Koerus Jüta Sakkise, Tartu linnas Egle Lee eestvedamisel ja mujal. Marju Heldema Keedika külast Läänemaal ja Laine Tarvis Saaremaalt toetuvad pärimuskultuurile ühistegevuse ja rahvusliku käsitöö edendamisel jms.

Et selle valdkonna tegijad üksteise tegemisi paremini teaksid, on perenaised **uue kursuse "Pärimusõpetus perekonnas"** juures toetajateks ja mõned nendest ka õpetajateks.

Kuna tegemist on **perekonnale ja kodule** suunatud õpetusega, siis on nii perenaistel kui kursustel kaasas võimalusel ja vahetevahel oma **lapsed** või **abikaasa**. Sel viisil laieneb õpetus kogu pere ringis.

Kursus toimub Rahvakultuuri Arendus- ja Koolituskeskuses jaanuaris, märtsis, aprillis ja juunis.

Kursusel saab käia ka ühe mooduli kaupa.

Järgneb lk 9

PÄRIMUSKULTUUR algus lk 8

Moodulite teemad:

19. – 20. jaanuaril: **Minu pere ja suguvõsa pärimus ning selle jäädvustamine.**

1. Perekonlikud tähtpäevad ja pühad, nende sisu ja tähendus enne ja nüüd.
2. Perepärimus. Perepärimuse liigid: laulud, jutud, lühivormid, usund, kombestik.
3. Vanemad ja lapsed: suhete muutumine peres ja pärimuses.
4. Perepärimuse kogumine.
5. Lugulaulud, neis käsitletavat tegelased, sündmused ja väärtushinnangud ning sobivus tänasesse päeva. Vanemad ja uuemad laulumängud.

6. Muinasjutu tähendusest ja vajalikkusest igas eas ja igal ajal

24. – 25. märtsil **Viljandis: Mees- ja naiskultuur.**

1. Naise-ema rollist pärimuskultuuri hoidjana tänapäeval.
2. Eesti meeskultuur ajaloolises ja folkloristlikus plaanis.
3. Kriisi-, siirde- ja kalendriitused ning muutused kaasaegses postmodernistlikus eesti ühiskonnas. Rituaalide psühholoogilised mõjumehhanismid isiksusele ja suhetele.

4. **Paastumaarjapäeva pidamine.**

23. – 24. aprillil: **Pärimuspõhine kodu.**

1. Rahvusliku ainese kasutamine kodukujunduses ja riietuses, oma igapäevases elus.
2. Kuidas kasutada rahvarõiva motiive ja lõikeid tänapäeval. Stiliseerimine.
3. Ornamenti (peremärgi) loomine.

4. **Jüripäeva pidamine.**

Juunis: **Pärimuskultuur eluviisina.**

1. Eestlaste usuküsimusest tänapäeval.
2. Pärimuskultuuris elamine ja olemine.
3. Pärimuskultuuri õpikodade tegevusest.
4. Lõputööde esitlemine.

Pärimusõpetus perekonnas annab kindlustunde ja tasakaalu.

Ene Lukka-Jegikjan (Kristeri ja Kristjani ema), telefon 600 9367

Harju maarahva pärimuskultuuri õpikoda

Harju maarahva pärimuskultuuri õpikoja esimese aasta tööst võib teha kokkuvõtte:

3 õppepäeva ja 2 õppereisiga õppisime, kuulsime, nägime ja tegime päris palju.

Õppisime valmistama rahvuslike rõivaid ja nende lisandeid, templitrukis linikuid, peremärke, nõelvilditehnikas mänguasju ja vaipu, keetsime isegi seepi ja ehitasime kiviaedu.

Kuulsime, kuidas talletada pärimust ja kuidas tähistada rahvakalendri tähtpäevi. Käisime vaatamas kauneid maakodusid ja tutvusime meeste traditsiooniliste tegevusaladega maal.

Panime kirja pärimuslugusid, tegime lihavõtte-, katsiku- ja talgutoite. Õpikojas käis kokku 140 inimest

Pärimuskultuuri valdkond on lai ja pakub maa-rahvale suurt huvi. Eriti ollakse huvitatud oma silmaga nägemisest, kuidas talud ja külad säilitavad maaelu traditsioone, ka praktiliste töövõtete õppimisest arhailises käsitöös ja kalendritähtpäevade tähistamisest. Peaksime rohkem tähtsustama meeste osa talukultuuri säilitamisel ja edasikandmisel.

Järgmisel aastal jätkame õpikoja tööd.

Õpikoja perenaine Tiia Soasepp

Häid jõule kõigile soovib EMÜ juhatus

Kullakallis jõulumees
Üks talunaine sinu ees
Jõuludeks on kõik mul valmis
Õppisin ka jõulusalmi
Siis meenus küsimusi rodus
Mida vahel mõtlen kodus

Mitu kilo millist jahu
Jõululeiva teosse mahub

Kust saaks jälle head kalossid
Kuidas teiste hulka passid

Kuidas arvestada moodi
Millal jõuan minna poodi

Kas üldse näole panna värvi
Kuidas säilitada närvi

Kuidas hoida talu ilu
Unustada seljavalu

Kas lastel jätkub rõõmsat
tralli
Või otsivad nad linnamalli
Kas saan ma kuskilt mingit
kaitset
Või tunnen ainult
maltsamaitset ???

Asi pole üldse hull
Vastuseid tean ise küll
Miski pole liiga kole
Tähtsamat mu perest pole
Ja tehes aasta kokkuvõtet

Tean, maal elada on mõtet

Selles majas Sakus asub Harju Maanaiste Ühendus ja Harju Taluliit.
T. Soasepa foto

Teated ja informatsioon

Teade

Käesoleva numbri Harjumaa osa ilmub KOA toetusel.

Eesmärgiks on põhjalikumalt tutvustada Harju Maanaiste Ühenduse liikmete tegemisi, vahetada kogemusi ja saada ideid oma probleemide lahendamiseks.

Loodame, et teiste maakondade Maanaiste Ühendused võtavad mõttel sabast.

Libedat sulge oma tegemiste kirja panekul ja muidugi edukaid projektitaotlusi.

EMÜ juhatus

Valjad

Talumees ostis automüügi firmast E-klassi Mercedese. Ta oli siiralt üllatunud, kui algselt öeldud hinnale lisandus kopsakas summa lisavarustuse eest.

Paar kuud hiljem otsis auto müügimees oma maal elavatele vanematele korralikku lüpsilehma ja sattus sama talumehe otsa, kellele ta lisavarustusega Mersu müüs.

Talumees väljastas müügimehele lehma eest järgmise arve:

Lehm (standardvarustusega) – 2 400 krooni
Kombineeritud värv (musta-valge kirju) – 150 krooni
Nahkkate – 100 krooni
Paak suvise ja talvise piima jaoks – 50 krooni
Nisad, keskest augustatud – 17, 50 krooni/tk
Poolautomaatne sääsetõrje (saba) – 30 krooni
Väljaheitegaaside mürgilisuse vähendaja – 60 krooni
Ilmastiku- ja maastikukindlad sõrad – 100 krooni
Dubleeritud pidurdussüsteem (esi- ja tagajalad) – 400 krooni
Mitmetonaalne helisignaali (ammumine) – 135 krooni
Sinised silmad (halogeen) – 150 krooni
Suvalise kütuse toitesüsteem – 1250 krooni
Lehma hind kokku – 4910 krooni

Allikas: Kaja mailbox

EESTI MAANAISTE ÜHENDUS

Teaduse 1, Saku 75501, Harjumaa
tel/fax 604 1783, e-post etkl@online.ee

projektijuht – Renate Pöder
Aasa 1, Saku 75501, Harjumaa
tel 552 6778, 604 1954
e-post renateetkl@hotmail.ee

toimetuse – Tiia Soasepp
Aasa 1, SAKU 75501, Harjumaa
tel 604 1104
fax 604 2499
e-post ajalehtkaja@hotmail.ee

kujundus – Anne Kõll
Teaduse 1, Saku 75501, Harjumaa
tel 672 8612

Juhatusel liikmete kontaktandmed:

NIMI	AADRESS	INDEKS	TELEFON, E-POST
Tiiu Soans	Tuhala küla, Oru side, Harju mk	75103	607 9215, 569 53743, tuhala@hotmail.ee
Reet Aedla	Nurmenuku 8, Rapla	79512	485 5203, 554 8348
Ulvi Ajalik	Jaama 83, Põlva	63308	799 2928, 566 08028
Ester Gabriel	Altküla, Toila side, Ida-Viru mk	41702	336 9615, 524 8745, jgabriel@hotmail.ee
Ille Kivistu	Pühalepa side, Hiiumaa	92301	469 4584, 526 8557, kivistu@hotmail.ee
Kadri Vollmann	Uusna side, Viljandi mk	70102	566 03124 435 9606, evarti@hotmail.ee
Mall Lepmets	Kuuse 23-3, Haapsalu	90509	479 6638, 528 9530, malllepp@hotmail.ee
Leili Pruun	Eistvere küla, Imavere side, Järva mk	72401	384 0357, 566 55675
Tiiu Sarv	Kärksi küla, Tabivere side, Jõgeva mk	49101	776 4977
Kersti Sirel	Hummuli side, Valga mk	68401	769 0106, 523 7271, kerstisirel@hotmail.ee
Ülle Talv	Laeva side, Tartu mk	60601	735 2238, 562 16885, om@hotmail.ee
Laine Tarvis	Laheküla, Kaarma, Saaremaa	93823	562 23718, laine.tarvis@mail.ee
Ülle Vene	Uus 1-27, Rõuge, Võru mk	66201	785 9235, 562 87206, lavexvoru@hotmail.ee
Milvi Lill	Kukkuri talu, Roodevälja küla, Sõmeru vald, Rakvere side	44305	325 1061, 564 75315